

Goedkeuring van het op 1 Juli 1953 te Parijs ondertekende Verdrag tot oprichting van een Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek, met bijbehorend financieel Protocol en bijlage

MEMORIE VAN TOELICHTING

No. 3

In 1950 nam de algemene vergadering van de U.N.E.S.C.O. in haar 5de zitting te Florence een resolutie aan, waarbij de Directeur-Generaal van de U.N.E.S.C.O. de opdracht kreeg de oprichting en organisatie van regionale onderzoekingscentra en laboratoria te stimuleren, ten einde de internationale samenwerking van geleerden te bevorderen en vruchtbaarder te doen zijn bij het zoeken naar nieuwe kennis op gebieden, waarop de inspanning van een enkel land afzonderlijk niet voldoende voor deze taak zou zijn.

Het bleek reeds spoedig, dat onder de verschillende plannen, die op dat ogenblik onder ogen konden worden gezien, de totstandkoming van een internationale samenwerking op het gebied van het fundamentele onderzoek van de materie een van de meest nuttige en veelbelovende doeleinden was om naar te streven.

De ontwikkeling der kennis op dit gebied van wetenschap en meer in het bijzonder het onderzoek van de kleinste deeltjes en hun gedrag bij zeer grote snelheden is op het ogenblik een zuiver wetenschappelijke aangelegenheid. Dit onderzoek belooft onze kennis van de natuur zeer uit te breiden en daarmee onze horizon te verruimen en ons algemeen inzicht te verdiepen. Hoe moeilijk het ook mag zijn thans in concreto de materiële resultaten te voorspellen, die verwacht mogen worden van deze theoretische onderzoeken, ongetwijfeld zal deze kennis doorwerken in de toegepaste wetenschappen en impliceert zij de mogelijkheid tot belangrijke maatschappelijke vooruitgang.

Daarom werd op initiatief van de U.N.E.S.C.O. in Februari 1952 een overeenkomst (*Trbl.* 1952, no. 138) aangegaan tussen 10 Europese landen (België, Denemarken, West-Duitsland, Frankrijk, Italië, Zuid-Slavië, Nederland, Noorwegen, Zweden en Zwitserland) met het doel voorbereidingen te treffen voor de oprichting van een Europese organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek op het gebied der kernphysica en in het bijzonder met het doel om te komen tot de oprichting van een Europees laboratorium, dat zou beschikken over één of meer zeer grote en kostbare apparaten, die voor ieder land afzonderlijk te duur zijn en die voor het ontdekken van nog diepergaande inzichten in de structuur van de materie dan thans bekend zijn noodzakelijk zijn. De poging om het Europees laboratorium op Nederlandse bodem gevestigd te krijgen, mislukte. Uit de aanbiedingen van Nederland, Zwitserland, Frankrijk en Denemarken werd de keus bepaald op Genève als plaats van vestiging. Ook Griekenland trad nog toe tot deze overeenkomst, terwijl de laatste tijd het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland actief meedeed aan de voorbereiding van deze plannen.

Dit voorbereidende stadium is thans verlaten door de totstandkoming van het nevensgaande verdrag tussen bovengenoemde twaalf landen tot oprichting van de Organisatie, hetwelk thans ter goedkeuring wordt voorgelegd.

De Regering heeft behoefte gevoeld aan voorlichting over deze zo moeilijke — maar uiterst belangrijke — materie van de zijde van een gezaghebbend college en heeft daartoe een commissie ingesteld onder voorzitterschap van prof. dr ir A. J. Kluyver, voorzitter van de Afdeling Natuurkunde van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, om haar van advies te dienen over de door haar te volgen gedrags-

lijn ten aanzien van het kernfysisch onderzoek (zie *Staatscourant* no. 48 van 10 Maart jl.).

Aan deze commissie heeft de Regering verzocht advies uit te brengen over de wenselijkheid van Nederlandse deelneming aan de Europese Organisatie voor kernfysisch onderzoek. De commissie gaf als haar eenstemmige mening te kennen, dat de Nederlandse deelneming als een belang van hoge orde moet worden gezien. Wellicht de grootste aantrekkelijkheid, zegt de Commissie, is, dat de deelnemende landen tegen een naar verhouding geringe bijdrage in de gelegenheid worden gesteld frontwerk te verrichten op een der meest fundamentele gebieden van de zuivere wetenschap. De gezamenlijke kosten van het moderne experimentele kernfysisch onderzoek zijn zo hoog, dat geen enkel klein land zich — nog afgezien van de mankracht — ooit kan veroorloven op dit gebied met vrucht werkzaam te zijn. Het wordt voorts door de commissie van onberekenbaar belang geacht, dat het project aan jonge Nederlandse physici de gelegenheid biedt op hoog niveau — met alle vitaal belangrijke internationale contacten, hieraan verbonden — hun kennis te verrijken. De commissie meent er in dit verband met nadruk op te moeten wijzen, dat vertrouwelijkheid met de problemen en uitkomsten van de kernphysica voor ieder land volstrekt onmisbaar is.

De commissie accentueert verder, dat met het project slechts de bevordering van de zuivere wetenschap wordt beoogd. Het besluit, dat de bij het onderzoek verkregen resultaten volledig openbaar zullen worden gemaakt, laat hieromtrent niet de minste twijfel. Anderzijds ware het echter zeker kortzichtig, indien men zou menen, dat uit dit onderzoek op den duur geen resultaten zouden kunnen voortkomen, welke belangrijke economische gevolgen met zich zouden medebrengen. Wil ook Nederland hiervan te zijner tijd de vruchten plukken, dan moet het „ontvangapparaat” hiervoor aanwezig zijn.

Hierbij sluit dan volgens de commissie de vraag aan in hoeverre het denkbaar is, dat het te ondernemen onderzoek — ondanks de pertinente verzekering in het verdrag, dat militaire doelstellingen volledig zijn uitgesloten — nochtans de activiteiten, welke in bepaalde Staten gericht zijn op het vervaardigen van vernietigingsmiddelen, zou kunnen stimuleren. Die leden van de commissie, die in staat zijn de draagwijdte van de in het werkprogramma opgenomen onderzoeken te overzien, waren eenstemmig van oordeel, dat hiervan vooralsnog geen sprake kan zijn.

Van oordeel, dat deze aangelegenheid in groot verband moet worden gezien, ziet de commissie deelneming aan het project dan ook als een daad van wijs beleid.

Wat de financiële consequenties betreft, moge het volgende worden opgemerkt. Met ontwerp en bouw van het grootste apparaat zal vermoedelijk een zevental jaren gemoeid zijn. Een ander groot apparaat zal inmiddels wellicht in drie of vier jaar vervaardigd kunnen worden en een iets kortere termijn is nodig voor de bouw van de behuizingen en wat daarbij behoort. Voor de eerste zeven jaar wordt voor investeringen en voor lopende kosten een totaal van ruim honderd miljoen gulden nodig geacht, dus ongeveer vijftien miljoen per jaar. Weliswaar is deze raming waarschijnlijk aan de krappe kant, maar wegens de grote moeilijkheid om een budget voor zeven jaren op te

stellen, achtte men het niet verantwoord een gedetailleerde calculatie te maken, die dan wellicht hoger zou zijn uitgevallen. In het verdrag wordt bepaald, dat de deelnemende landen in het algemeen zullen bijdragen naar verhouding van hun (voor allen op overeenkomstige wijze berekend) netto nationaal inkomen in een bepaald jaar. Op basis van de cijfers van 1951 betekent dit, als alle landen meedoen, dat Nederland 3,68 pct. zou moeten bijdragen. Ter ondersteuning van Griekenland en Zuid-Slavië, welke Staten niet bij machte zijn hun bijdrage volledig te voldoen, zal voorts nog een geringe vrijwillige bijdrage van Nederland worden gevraagd, waardoor de Nederlandse bijdrage met enkele decimalen zal stijgen, doch in elk geval onder de 4 pct. zal blijven. Op die basis zal de Nederlandse bijdrage komen op ongeveer 5½ ton gedurende zeven jaar jaarlijks en daarna een evenredig deel der bedrijfskosten. In verband met de meerjarige financiële verplichtingen, welke het verdrag met zich brengt, moeten niet alleen de lasten voor het eerste jaar, maar ook die voor de volgende jaren thans in beginsel worden aanvaard.

Mocht te zijner tijd blijken, dat niet alle twaalf landen, op wier deelneming thans gerekend wordt, daadwerkelijk lid van de Organisatie wens te worden, dan betekent dit voor de wel deelnemende landen een verhoging van de financiële verplichtingen. Om deze verhoging binnen redelijke grenzen te houden is bepaald, dat het verdrag niet eerder van kracht zal worden dan wanneer ten minste zeven landen getekend en geratificeerd hebben en ten minste 75 pct. van de bijdragen is toegezegd.

Hoewel uiteraard, in verband met het eerste lid van artikel 61 (nieuw) van de Grondwet, zou kunnen worden volstaan met overlegging van de overeenkomst aan de Staten-Generaal, stelt de Regering het op prijs — wegens de bijzondere aandacht, die dit onderdeel van de wetenschap allerwegen trekt —, dat de goedkeuring van de onderhavige overeenkomst bij de wet geschiedt.

*De Minister van Onderwijs, Kunsten
en Wetenschappen,*

J. CALS.

De Minister van Buitenlandse Zaken a. i.,

J. LUNS.

De Minister zonder Portefeuille,

J. LUNS.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.